

Informator

o programie „Wolontariat studencki”

Informator

o programie „Wolontariat studencki”

Program pod patronatem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

POLISH-AMERICAN
FREEDOM FOUNDATION

Wolontariat studencki
Program Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności
realizowany przez Centrum Wolontariatu w Warszawie,

Warszawa, 2005

Autorzy:

zespół Centrum Wolontariatu,
Adam Czetwertyński

Copyright © Centrum Wolontariatu

Skład i łamanie:

KORMO

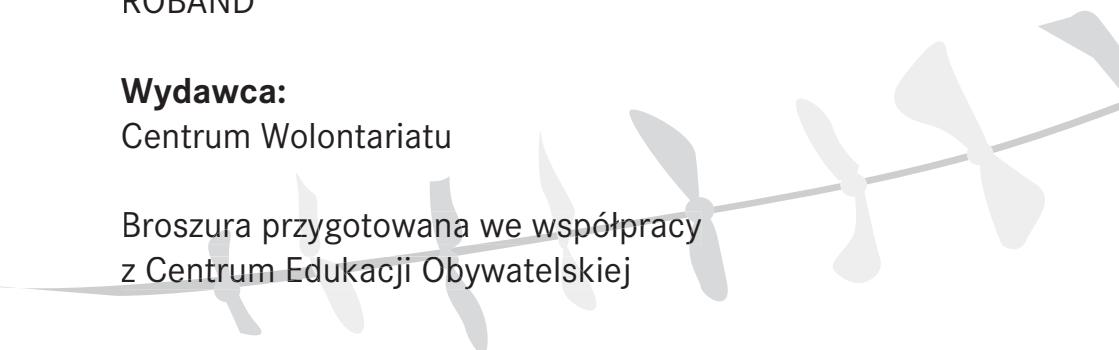
Druk:

ROBAND

Wydawca:

Centrum Wolontariatu

Broszura przygotowana we współpracy
z Centrum Edukacji Obywatelskiej

A decorative graphic consisting of a thin grey line with several light grey paper bows tied along it, extending from the right side towards the left across the bottom half of the page.

Szanowni Dyrektorzy! Drodzy Nauczyciele!

„Wolontariat studencki” to ogólnopolska akcja współpracy szkół z grupami studentów, którzy nieodpłatnie, w terminach dogodnych dla obydwu stron, przeprowadzać będą zajęcia pozalekcyjne z uczniami.

Po raz pierwszy na szeroką skalę „Wolontariat studencki” miał miejsce w roku szkolnym 2003/2004 - jego inicjatorami była Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności i Gazeta Wyborcza. Program realizowany był przez Centrum Wolontariatu w Warszawie we współpracy z Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Pomysłodawcy zgodnie połączyli siły, aby przygotować pierwszy na tak dużą skalę program, którego celem przede wszystkim jest wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z terenów wiejskich i z małych miast.

W pierwszej pilotażowej edycji Programu w całej Polsce studenci przeprowadzili ze swej inicjatywy, a czasem z inicjatywy dyrekcji szkół i rad pedagogicznych 335 projektów edukacyjnych. W tej liczbie zrealizowanych zostało 165 projektów w czasie wakacji oraz 170 projektów systematycznych w czasie roku szkolnego. 3

Udział w nich wzięło blisko tysiąc wolontariuszy oraz ponad 200 szkół. Dzięki wolontariuszom-studentom wzbogacona została oferta edukacyjna dla wielu dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i gimnazjów.

Począwszy od roku szkolnego 2004/2005 programem Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności samodzielnie koordynuje Centrum Wolontariatu w Warszawie. Centrum Edukacji Obywatelskiej wspiera realizację programu.

Do Państwa rąk oddajemy broszurkę, w której zebraliśmy informacje pomocne do współpracy z wolontariuszami. Prezentujemy w niej zasady współpracy z wolontariuszami i sposób organizacji wolontariatu w szkole.

Liczymy na to, że prezentowany w niej materiał zachęci Państwa do włączenia się w akcję „Wolontariatu studenckiego”, że zechcą Państwo zaprosić studentów do poprowadzenia w Państwa szkole dodatkowych zajęć pozalekcyjnych. Wymaga to oczywiście zaangażowania, podjęcia nietypowych czynności. Lecz efekt - dodatkowa wiedza, umiejętności, radość Państwa uczniów jest tego warta.

Życzymy wielu sukcesów w pracy Państwa Szkoły.

Organizatorzy programu

„Wolontariat studencki”

1. Dlaczego warto do szkoły zaprosić studentów - wolontariuszy?

Szkoła, którą Państwo kierują, niezależnie od tego, czy jest to mała szkoła podstawowa na wsi, czy duże liceum w wielkim mieście, niezależnie od tego, jak lokuje się ona w rozlicznych porównaniach i rankingach na szczeblu powiatu czy województwa (a może znalazła się w czołówce szkół na przykład w ocenie czasopisma „Perspektywy”?) – ma swoje od lat utrwalone tradycje, ma zespół pedagogów współpracujący ze sobą od dawna w tym samym pokoju nauczycielskim.

Co prawda reforma oświaty zmusiła nauczycieli polskich szkół do innego sposobu uczenia, do większego zwracania uwagi na system oceniania, na integrację między przedmiotami, na nowe i nowoczesne szkolne programy nauczania. Ale czy rzeczywiście uczyniliśmy wszystko, by nasza szkoła była nowoczesna, radosna, byśmy zarażali uczniów entuzjazmem dobrego działania? Czy nadal jesteśmy młodzi psychicznie i chcemy pokazać dzieciom i młodzieży, że chcieć to móc? Czy chce się nam z naszymi uczniami przenosić góry? Często tak, ale czasem warto wprowadzić choć na moment „świeżą krew” – nieco nowych pomysłów i innych postaw. To mogą być studenci – uczestnicy akcji „Wolontariat studencki”.

4

Tak samo ważnym zadaniem szkoły, jak nauczanie, dobre nauczanie – jest wychowanie. Ta rola szkoły staje się coraz ważniejsza – spolaryzowane ekonomicznie społeczeństwo, polskie rodziny nie zawsze podołają swej roli. Mamy coraz więcej dzieci, często z biednych rodzin, nie mających żadnych zainteresowań, wyższych celów, dla których wzorcem jest starszy kolega, silny człowiek, potrafiący ukraść, obrabować, zagarnąć cudze mienie. Język wielu uczniów staje się coraz bardziej wulgarny. Nudząc się, obracając się między kibicowaniem jakiejś drużynie sportowej, oglądaniem telewizji i przebywaniem w gronie rówieśników, nie mają właściwego punktu odniesienia. Rodzic, nauczyciel, ksiądz, instruktor harcerski nie jest autorytetem. Kim być? Jakim być? W udzieleniu odpowiedzi na te pytania pomoc może student biorący udział w „Wolontariacie studenckim”.

Często w małych miejscowościach dzieci nie spotykają (poza nauczycielami) osób z wyższym wykształceniem, studiowanie jest dla nich pojęciem abstrakcyjnym. Dzięki spotkaniu ze studentami otwierają się im horyzonty. Przecież studenci wolontariusze też często pochodzą ze wsi lub małego miasteczka, a jednak udaje im się zdobywać bardzo interesującą wiedzę. Kontakty ze starszymi studium kolegami rozbudzić mogą autentyczne ambicje dzieci i młodzieży. Każdy z uczniów przecież może, jak odwiedzający ich studenci, po maturze zdać na wyższą uczelnię. Warto i o tym aspekcie studenckiego wolontariatu pamiętać.

Dla wielu studentów szkoła, ich własna szkoła, była miejscem, do którego nie chcą więcej wracać. Nie cenią także swych własnych nauczycieli. Zawód ten wydaje im się mało atrakcyjny. Akcja „Wolontariat studencki” może zmienić stosunek studentów do

szoły i do zawodu nauczycielskiego. Bezpośredni kontakt z nauczycielami w szkole, ale przede wszystkim z grupą dzieci lub młodzieży może przynieść znakomite efekty. Studenci będą prawdziwymi wychowawcami, dadzą radość maluchom, będą mieli satysfakcję wynikającą z bezpośredniej pracy w szkole. Studenci mogą zechcieć zostać nauczycielami! „Wolontariat studencki” potrzebny jest nie tylko dzieciom, ich rodzicom i szkole, ale także samym studentom!

Przyjmowanie przez szkołę studentów-wolontariuszy to możliwość rozbudzenia inicjatyw wśród rodziców i całej miejscowej społeczności. Gdy przebywają oni dłużej we wsi, niezbędne są dla nich noclegi, zorganizowanie żywienia, może także jakiegoś programu kulturalnego. A więc wspólny wieczór z miejscowym zespołem artystycznym, z paniami z koła gospodyń wiejskich, z artystą mieszkającym w pobliskiej wsi.

„Wolontariat studencki” zmobilizować też może sołtysa, wójta, radę gminy do zainteresowania się akcją. Może znajdują się w budżecie gminy jakieś dodatkowe środki na niezbędne materiały do przeprowadzenia studenckich projektów? Trudno jest zorganizować konkurs fotograficzny nie mając możliwości zrobienia odbitek zdjęć...

Proponujemy:

- określcie w gronie kadry pedagogicznej, jakiego rodzaju zajęcia dodatkowe chcecie zaproponować waszym uczniom,
- zaproście do waszej szkoły grupę wolontariuszy – studentów,
- zapewnicie niezbędne warunki, aby studenci zorganizowali dla uczniów waszej szkoły cykl zajęć pozalekcyjnych (systematycznie raz w tygodniu jako koło zainteresowań, w czasie weekendów, kiedy można zrealizować większy projekt albo przez tydzień w czasie wakacji, który może być dla uczniów także wielką przygodą), niech studenci pokażą, jak można spędzać wolny czas, jakie można mieć hobby czy zainteresowania,
- zaproście i włączcie lokalną społeczność w organizację projektu, może rodzice, burmistrz, lokalny restaurator, właściciel sklepu zechcą pomóc i wzbogacić realizację zajęć,
- zapoznajcie studentów z pracą szkoły, może w przyszłości zostaną nauczycielami, niech zobaczą, że uczenie lub organizowanie czasu wolnego uczniom może i dla „nauczycieli” być atrakcyjne, a na pewno może przynieść mnóstwo satysfakcji.

Zapał studentów udzielić się może nauczycielom waszej szkoły, zapał nauczycieli może pobudzać studentów. Wygranym w tym wspólnym działaniu będzie na pewno uczeń.

A oto fragment listu dyrektorki szkoły, która wzięła udział w pierwszej edycji programu: *Studenci, którzy odwiedzili naszą szkołę, okazali się bardzo odpowiedzialnymi młodymi ludźmi, którzy byli doskonale przygotowani do zajęć. W mojej szkole prowadzili warsztaty astronomiczne. Przywieźli ze sobą wiele materiałów, a nawet komputer! Jestem bardzo zadowolona ze współpracy, choć początkowo byłam pełna obaw – szkoła położona jest na uboczu, a ja mieszkam 15 km dalej, studenci pozostawali więc w obiekcie szkolnym sami. Obawy nie były potrzebne. Myślę, że wyjechali zadowoleni – ja ze swej strony zadbałam o to, by pokazać im Roztocze i piękny Zamość.*

Agnieszka Herc

Co mogą studenci? Mogą mieć tysiąc pomysłów:

- poprowadzą oryginalne kółko informatyczne,
- rozbiorą z uczniami komputer, a później go złożą,
- przeprowadzą warsztaty psychoedukacyjne,
- będą redagować z uczniami gazetkę szkolną,
- poprowadzą z uczniami dyskusję o przestrzeganiu przepisów przeciwpożarowych,
- uczyć będą języków obcych,
- prowadzić zajęcia z astronomii (nawet przywieżą ze sobą własną lunetę),
- wykonają proste eksperymenty chemiczne,
- pokażą, jak piękna jest miejscowość, w której dzieci mieszkają,
- zorganizują teatrzyk kukiełkowy,
- opracują ścieżkę edukacyjną w okolicach szkoły (przyrodniczą, historyczną...),
- założą szkolną stronę w internecie,
- nakręcą film fabularny (z uczniami jako aktorami i autorami scenariusza),
- nauczą wybraną grupę podstawowych chwytów gitarowych,
- poszukają w czasie wycieczek zabytków przyrody, opiszą je,
- udzielać będą nietypowych korepetycji z fizyki,
- porozmawiają o prawach dziecka i realizacji tych praw,
- przeprowadzą wielkie lub małe zawody sportowe,
- nauczą uczniów się uczyć,
- wytłumaczą, jak pracuje giełda finansowa (a nawet w giełdę będą się bawić),
- poprowadzą cykl zajęć z historii filozofii,
- założą drużynę harcerską lub gromadę zuchową,
- przeprowadzić cykl tańców integracyjnych,
- zorganizują wieczornicę patriotyczną,
- obserwować będą z uczniami przyrodę i na przykład nagrywać głosy ptaków,
- nauczą podstawowych kroków kilku tańców ludowych,
- nauczą fotografować, a następnie zorganizują wielki konkurs fotograficzny,
- opracują z uczniami historię miejscowości,
- przeprowadzą zwiad wśród okolicznych twórców ludowych,
- przygotują grupę do zawodów międzyszkolnych ze znajomości przysłów łacińskich
- itd., itd.

Każda grupa studentów chce najczęściej podjąć się realizacji jednego wybranego projektu. Jeżeli do szkoły będzie zaproszonych więcej grup studentów, oferta zajęć edukacyjnych w szkole powiększy się.

Uwaga!

Niektórzy dyrektorzy szkół i część rad pedagogicznych obawia się wpuszczenia na teren szkoły studentów-wolontariuszy i dania im pełnej swobody w pracy z uczniami. Doświadczenie wskazuje, że obawy te są nieuzasadnione. Studenci bardzo odpowiedzialnie podchodzą do swoich zajęć. Ponieważ ich lider jest przygotowany do swej roli, a szkoła także ma obowiązek poinformowania o warunkach bezpiecznego prowadzenia zajęć, nie zdarza się, by studenci podejmowali jakiegokolwiek ryzykowne i zagrażające dzieciom działania.

W przypadkach, gdy studenci prowadzą na przykład wycieczki, gry terenowe lub ćwiczenia chemiczne – a więc gdy w czasie zajęć muszą być zachowane dodatkowe warunki bezpieczeństwa – konieczne jest, by w pierwszej fazie takich zajęć uczestniczył nauczyciel – koordynator wolontariatu w szkole. Zwróci on wówczas uwagę studentom na wszelkie nieprawidłowości i służyć będzie pomocą studentom w realizacji projektu. Nie ma jednak obawy – studenci są wyjątkowo opiekuńczy i troskliwi w stosunku do dzieci.

2. Krok po kroku, czyli jak włączyć się w realizację programu

Każde przedsięwzięcie, aby było efektywne, powinno być zaplanowane, a jego realizacja przemyślana. Podobnie udział szkoły w programie „Wolontariatu studenckiego” wymaga chwili zastanowienia i postępowania według ogólnie przyjętych zasad. Proponujemy procedurę kilku kolejnych kroków ułatwiających sprawną realizację projektu.

1. Po przeczytaniu niniejszej broszury rada pedagogiczna (dyrektor szkoły) podejmuje decyzję o chęci zaproszenia do szkoły studentów, uczestniczących w akcji „Wolontariat studencki”, a tym samym podejmuje decyzję o wzbogaceniu zajęć pozalekcyjnych dla swych uczniów.
2. Grono pedagogiczne decyduje, jakie zajęcia byłyby najbardziej potrzebne w szkole. Można do tej dyskusji włączyć rodziców, tak aby byli świadomi i mieli wpływ na to, w jakich dodatkowych zajęciach uczestniczyć będą ich dzieci. Propozycji zajęć może być kilka, dzięki temu zwiększy się szansa na znalezienie właściwej grupy studentów. Istotna jest także decyzja, czy szkole zależy na zajęciach popołudniowych (te możliwe są tylko w przypadku bardzo dobrej komunikacji z ośrodkiem akademickim, a także wtedy, kiedy dzieci będą mogły wrócić autobusem szkolnym do domu), zajęciach weekendowych czy wakacyjnych. Ważne jest, aby jednocześnie wybrać osobę, która pełnić będzie rolę koordynatora pracy wolontariatuszy w szkole.
3. Po podjęciu decyzji szkoła zgłasza swoją chęć udziału w programie, rejestrując się i wpisując chęć współpracy z wolontariuszami w internetowej bazie projektów na stronie **www.wolontariat.edu.pl**. Zgłoszenie szkoły będzie przyjęte przez organizatorów. W przypadkach wyjątkowych (brak dostępu do Internetu) możliwa jest inna forma zgłoszenia do programu – w takiej sytuacji konieczny jest kontakt z organizatorami i ustalenie szczegółów.
4. Zgłoszone w ten sposób propozycje są dostępne w internetowej bazie projektów zarówno dla studentów jak i dla szkół. Obie strony powinny przeglądać zapisane w bazie zgłoszenia. Systematyczne przeszukiwanie tej swoistej skrzynki kontaktowej powinno doprowadzić do wyboru interesującego obie strony projektu.

Uwaga: poszukiwanie studentów i zgłoszonych przez nich projektów jest obowiązkiem szkoły – Centrum Wolontariatu nie pośredniczy w tym. Ze strony Centrum udostępniona jest baza projektów oraz oferowana jest pomoc w sytuacjach awaryjnych. Pamiętaj należy o tym, że również studenci przeglądając bazę projektów poszukują szkół zainteresowanych współpracą. Należy zatem spodziewać się, że do szkoły napływać będą zapytania ze strony wolontariuszy chętnych do przyjazdu właśnie do was.

5. W sytuacji, kiedy szkoła i studenci ustalą warunki współpracy, przedstawiciel szkoły zgłasza ten fakt organizatorom. W tym celu należy również korzystać z internetowej bazy projektów i przez wybór właściwej opcji zgłosić gotowość do realizacji projektu. Istotne jest, że ze strony studentów wybrany jest lider grupy wolontariuszy, który odpowiada za kontakt z przedstawicielem szkoły. To on komunikuje się ze szkołą i ustala termin rozpoczęcia wolontariatu oraz wszystkie szczegóły techniczne.
6. Po zgłoszeniu za pośrednictwem internetowej bazy projektów, gotowości współpracy z wybraną grupą studentów do Centrum Wolontariatu, Centrum przygotowuje dla obydwu stron „Porozumienia o współpracy”, rozsyła je do zainteresowanych stron, ubezpiecza wolontariuszy i ustala z nimi niezbędne wsparcie do realizacji projektów (np. zwrot kosztów podróży, zapewnienie niezbędnych materiałów do zajęć).
7. Po otrzymaniu od obu partnerów podpisanych „Porozumień o współpracy” Centrum Wolontariatu informuje grupę studentów o możliwości rozpoczęcia pracy w konkretnej szkole.
8. Przed rozpoczęciem zajęć studenci powinni być zapoznani z gronem pedagogicznym oraz specyfiką szkoły (między innymi podstawowymi problemami wychowawczymi, z którymi mogą się zetknąć wolontariusze). Niezbędne jest także poinformowanie przez szkołę wszystkich studentów o bezpiecznych i higienicznych warunkach pracy na terenie szkoły. Więcej o tym w dalszej części poradnika.
9. ...I następuje krok ostatni – najważniejszy – studenci stają przed grupą dzieci i rozpoczynają swój eksperyment pedagogiczny – zajęcia „Wolontariatu studenckiego”.

Po zakończeniu projektu szkoła zobowiązana jest do wypełnienia krótkiej ankiety ewaluacyjnej i odesłania jej do organizatorów programu.

W przypadku pytań, trudności w realizacji projektu, kłopotów natury technicznej szkoła może zwrócić się o pomoc do Centrum Wolontariatu, dzwoniąc na bezpłatny numer infolinii 0 800 444 131, czynny od poniedziałku do piątku w godz. 10.00 – 17.00.

3. Krótki poradnik „Jak współpracować z wolontariuszami – studentami w szkole”?

Motywacja, czyli dlaczego oni chcą to robić?

Rozpoczynając współpracę z wolontariuszami – studentami zadajecie sobie pytanie w gronie rady pedagogicznej, po co oni to robią, co rzeczywiście kryje się za chęcią organizowania zajęć w waszej szkole, jaki jest faktyczny powód ich zaangażowania w pracę z dziećmi?

Dlatego warto zauważyć, co zawiera definicja wolontariatu – wolontariat to dobrowolna, bezpłatna, świadoma działalność na rzecz innych. Zwróćcie uwagę na słowo bezpłatna a nie – jak często potocznie mówimy – bezinteresowna. Rozróżnienie między bezpłatnością a bezinteresownością w działaniach ochotniczych to jeden z kluczy do zrozumienia wolontariatu.

Wolontariusze–studenci biorący udział w programie „Wolontariatu studenckiego”, podobnie jak wielu innych ochotników, decydują się na ten rodzaj aktywności, upatrując w nim możliwości realizacji swoich potrzeb (np. zdobycia doświadczenia, samorealizacji, pomocy innym) oraz ze względu na dobro dzieci. W czasie studiów rzadko mają szansę na taką działalność – praca wolontarystyczna może stanowić dla nich „odskocznię” od codzienności i często nudy codziennych zajęć. Chcą działać zgodnie z tym, co uznają za wartościowe i zgodne z ich systemem wartości. Wolontariat daje im szansę bez względu na zarobek zaprezentowania siebie i przekazania swych zainteresowań i pasji dzieciom.

9

Oczekiwania szkoły

Zapewne w szkole zastanawiacie się, co wolontariusze mogliby naprawdę robić i po co ich zapraszać. Założeniem programu jest, aby projekty edukacyjne, które realizują studenci, stanowiły „wartość dodaną” w edukacji waszych uczniów. Nie jest właściwym postrzeganiem wolontariuszy jako zapasowej kadry pedagogicznej, która może łątać ewentualne dziury w grafiku zajęć szkolnych lub wypełniać wakaty.

Wolontariusze chcą prowadzić zajęcia, które mogą stanowić uzupełnienie procesu dydaktycznego szkoły. Zachęcamy was, abyście porozmawiali na przykład na radzie pedagogicznej, podczas rozmowy z pedagogiem szkolnym lub indywidualnie z nauczycielami, jakiego rodzaju zajęć dodatkowych oczekiwaliby ze strony wolontariuszy. Zajęć, które być może będą korespondowały z przedmiotami nauczania lub przeciwnie – będą stanowiły dodatkową, niepowtarzalną okazję do zaoferowania dzieciom zajęć, które nie są objęte programem nauczania.

W poprzedniej edycji programu studenci prowadzili zajęcia m.in. z astronomii, uczyli dzieci języków obcych przez formy teatralne, prowadzili zajęcia fotograficzne, zajęcia dziennikarskie, warsztaty plastyczne.

W porozumieniu zawieranym z organizatorami programu i w umowie ze szkołą zostanie ustalona ogólna tematyka (zakres) działań studentów. Trzeba pamiętać, że studenci mogą modyfikować swe zajęcia w zależności od potrzeb szkoły. Czasami może się okazać, że uczniowie nie są zainteresowani zajęciami, które wstępnie zaproponowała grupa studentów. Zawsze warto zaproponować zmianę tematyki, aby obie strony – i dzieci, i studenci wynieśli z zajęć maksimum satysfakcji.

Nauczyciel opiekujący się ze strony szkoły wolontariatem powinien mieć stały kontakt z uczniami, uczestniczącymi w zajęciach. Dzięki temu można będzie zaproponować studentom zmiany w prowadzeniu zajęć – tak jeżeli chodzi o tematykę, jak i o metody pracy. Pamiętaj, że studenci nie są doświadczonymi pedagogami i mogą w czasie zajęć popełniać pomyłki, które przez uczniów będą natychmiast zauważane.

Precyzyjne określenie oczekiwań w stosunku do spodziewanych zajęć jest jednym z pierwszych i podstawowych kroków do włączenia się w realizację programu. Drugim jest zgłoszenie waszej szkoły do „internetowej bazy projektów i szkół”. Dzięki temu studenci poszukujący placówek, w których mogą realizować zajęcia, będą mogli w znaleźć, z kolei wy będzie mogli szukać wolontariuszy i zapraszać ich do współpracy.

10

Koordinacja pracy wolontariuszy

Każde działanie, którego chcemy się podjąć, wymaga określenia szczegółów i zaplanowania kolejnych etapów jego przebiegu. Jednym z pierwszych jest wskazanie osoby odpowiedzialnej za jego realizację. Podobnie jest w prezentowanym programie. Aby praca wolontariuszy miała szansę się powieść i aby jej przebieg był zgodny z założeniami autorów, musi być osoba – koordynator pracy wolontariuszy, który będzie odpowiedzialny za współpracę ze studentami.

Koordinatorem może być nauczyciel, pedagog szkolny, czasami dyrektor placówki. Ważne, aby była to osoba, która nie będzie bała się „kontaktu” z Internetem, będzie miała czas na śledzenie w bazie projektów zgłoszeń, które w niej się pojawiają, odpowiadać będzie na etapie wstępnych uzgodnień na pytania i sugestie wolontariuszy, zainteresowanych waszą szkołą. Opiekować się on też będzie wolontariuszami, gdy rozpoczną oni pracę na terenie szkoły. To z nimi wolontariusze ustalać będą organizację zajęć. Nauczyciele nie tylko powiadamiać będą uczniów o zajęciach, ale także ewentualnie je odwoływać.

W przypadku wolontariuszy, którzy przecież nie są pracownikami szkoły, zmiana terminu zajęć może mieć miejsce, ale nigdy dzieci nie mogą czekać na zajęcia, na które wolontariusze nie przyjeżdżają (jest to bardzo istotne, zwłaszcza w sytuacji dzieci dojeżdżających do szkoły). Aby uniknąć w skrajnych przypadkach odwoływania zajęć, studenci pracują w grupach, by istniała możliwość poprowadzenia zajęć przez co najmniej dwie osoby. Praca studentów w grupach ważna też jest ze względów bezpieczeństwa. Członkowie grupy bowiem mogą sprawować nad sobą kontrolę.

Studenci, prowadząc zajęcia, potrzebować będą niezbędnego sprzętu. A więc konieczne są komputery, by nauczyć dzieci budować stronę www, a piłki, by przeprowadzić zawody sportowe. Bardzo ważne jest, by precyzyjnie wspólnie określić, jaki sprzęt i materiały zapewnia szkoła, a jaki studenci muszą przywieźć ze sobą. Centrum Wolontariatu posiada środki na pokrycie wydatków na niektóre niezbędne materiały – studenci muszą jednak wcześniej bardzo szczegółowo z organizatorami akcji omówić szczegóły.

Poza dbaniem o dobre relacje z wolontariuszami koordynator musi być przygotowany na współpracę ze środowiskiem lokalnym. Może to być np. kontakt z rodzicami, aby wyjaśnić im, dlaczego warto, aby ich dzieci brały udział w zajęciach z wolontariuszami, lub nawiązywanie kontaktu z lokalnymi partnerami.

Wydaje się, że idealnym kandydatem na koordynatora będzie osoba, która dostrzeże w udziale w akcji szansę dla siebie – na swój rozwój osobisty i zawodowy czy wzbogacenie własnego warsztatu.

Organizatorzy programu „Wolontariat studencki” oferują koordynatorom ze szkół udział w bezpłatnym szkoleniu, dotyczącym zasad współpracy z wolontariuszami, wsparcie techniczne przy obsłudze internetowego systemu, pomoc merytoryczną w trakcie pracy wolontariuszy w szkole. Koordynator zostanie wyposażony również w niezbędne materiały informacyjne i promocyjne dotyczące programu.

11

Rekrutacja wolontariuszy

System rekrutacji wolontariuszy uczestniczących w programie opiera się o „internetową bazę projektów i placówek”. Jest to z jednej strony ułatwienie, gdyż w jednym miejscu zebrane są informacje o zainteresowanych udziałem w akcji z całej Polski, ale też może stanowić trudność dla tych, którzy mają ograniczony dostęp do Internetu lub nie dość sprawnie korzystają z tego medium. Charakter programu i jego ogólnopolski zasięg sprawiają, że ten sposób komunikacji i zbierania informacji wydaje się być najwłaściwszy.

Korzystając z „internetowego systemu rekrutacji” pamiętać warto, że tym łatwiej będzie w nim znaleźć ciekawe oferty zajęć i placówek, im więcej takich ofert będzie tam zamieszczanych. Szkoła powinna więc pełnić aktywną rolę w tym działaniu, tzn. nie ograniczać się tylko do szukania studentów – wolontariuszy, ale również zamieścić w systemie ogłoszenie swojej szkoły i zgłosić gotowość przyjęcia wolontariuszy.

Tak więc szukając ciekawych projektów wolontariuszy, dajcie im również szansę znalezienia was. Możecie to zrobić zgłaszając waszą szkołę do internetowej bazy projektów i placówek.

Pomimo iż system internetowy jest głównym narzędziem rekrutacji, nie należy zapominać o waszych kontaktach osobistych ze studentami. Jeżeli znacie takie osoby, które mieszkają w waszej miejscowości, a studiują w innym mieście, porozmawiajcie z nimi i namawiajcie do udziału w programie. Tak pozyskani wolontariusze muszą również przejść procedurę rejestracyjną wpisując się do internetowej bazy programu.

Przygotowanie do pracy i plan pracy

Studenci zgłaszający się do programu mają z reguły określony pomysł na zajęcia z dziećmi. Wiedzą, co chcą osiągnąć z uczniami, zorientowani są, jakie materiały i pomoce niezbędne są do ich realizacji.

Często jednak studenci nie mają doświadczenia w przygotowywaniu konspektów zajęć i nie znają metod ich prowadzenia. Tylko część studentów na swych uczelniach ma zajęcia z metodyki, zresztą wiedza ta jest często tylko teoretyczna.

Powinnością koordynatora jest służenie pomocą studentom we właściwym zaplanowaniu zajęć. Doświadczenie koordynatora wydaje się niezbędne, aby projekt prowadzony był w interesujący sposób, tak aby dzieci chciały w nim aktywnie uczestniczyć. Studenci powinni mieć możliwość spotkania się z koordynatorem, omówienia swoich pomysłów i weryfikacji ich z realnymi warunkami, w których będą pracować.

Jeżeli okaże się, że pomimo wszelkich ustaleń grupa studentów nie wywiązuje się ze swoich zobowiązań, szkoła powinna powiadomić o tym fakcie Centrum Wolontariatu, z którym ma podpisaną umowę. Centrum Wolontariatu podejmie próbę rozwiązania tej niepożądanego sytuacji lub w skrajnym przypadku wypowie porozumienie nie wywiązującej się z zobowiązań stronie. Niebezpieczeństwo niewywiązania się z postanowień porozumienia również może leżeć po stronie szkoły. Procedura postępowania jest podobna.

12

Przykład:

Wolontariusze skontaktowali się ze szkołą i umówili w sprawie wszystkich szczegółów ich pracy. Okazało się, że pomimo wzajemnych ustaleń, szkoła nie wywiązała się ze swych zobowiązań. W efekcie studenci mogli zostać zniechęceni do pracy w konkretnej placówce. A oto autentyczny fragment listu jednej z wolontariuszek:

Kiedy przyjeżdżamy do szkoły, powinno być wszystko dograne. Nie może być tak, że ja sama muszę wszystkiego poszukiwać. Na przykład okazuje się, że nikt nie wie, gdzie może być magnetofon, potrzebny na zajęcia, choć wcześniej dyrekcja szkoły obiecywała mi, że wszystko zostanie przygotowane. Poza tym, jeżeli zaprasza się studentów do szkoły, to jakoś trzeba wcześniej o naszych zajęciach powiadomić uczniów.

My przyjeżdżamy, a tu okazuje się, że dzieci o niczym nie wiedzą, wie tylko parę osób, które dowiedziały się przez przypadek, że coś nowego będzie się w szkole odbywać.

Na szczęście wszelkie problemy zostały przez szkołę właściwie rozwiązane i zajęcia tak przez dzieci, jak i przez wolontariuszy zostały ocenione bardzo pozytywnie.

Należy pamiętać o jeszcze jednym bardzo istotnym elemencie, mającym wpływ na atmosferę współpracy. Chodzi mianowicie o zapoznanie wolontariuszy z kadrą pedagogiczną w danej szkole. Być może nie będzie okazji, aby zaprosić studentów na posiedzenie rady pedagogicznej, ale powinno odbyć się co najmniej spotkanie wolontariuszy z dyrekcją szkoły, wychowawcą czy wychowawcami klas i oczywiście z koordynatorem wolontariatu w szkole.

Spotkanie takie pozwoli zorientować się wolontariuszom w ogólnych zasadach funkcjonowania placówki, zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy, wychowawcy mogą scharakteryzować swych uczniów. Oczywiście bardzo ważnym jest zapoznanie także studentów z właściwym zachowaniem w sytuacjach niecodziennych, np. pożaru lub awarii prądu. Spełnienie powyższych warunków daje bardzo dużą szansę na zbudowanie właściwych relacji wolontariusze – nauczyciele w czasie współpracy.

Nagradzanie wolontariuszy

Należy przypuszczać, że projekty realizowane przez studentów spotkają się z pozytywnym przyjęciem dzieci i grona pedagogicznego. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby w takich sytuacjach podziękować wolontariuszom. Zawsze miło jest usłyszeć od zainteresowanych słowo „dziękuję”, ujrzeć na twarzach dzieci uśmiech i zadowolenie z udziału w zajęciach. Są to, wydaje się, oczywiste wyrazy podziękowania, ale nie jedyne.

Od pomysłowości koordynatora oraz nauczycieli zależy, w jaki sposób można je uatrakcyjnić. Organizatorzy programu ze swej strony każdemu studentowi przesyłają podziękowanie za udział w akcji. Ale to tylko jedna z form.

Zachęcamy szkoły, aby również we własnym zakresie zadbały o podziękowanie dla wolontariuszy. Może to być praca wykonana przez dzieci, mogą to być rekomendacje wystawione przez szkołę, a może społeczność lokalna (rodzice, burmistrz, mieszkańcy) zorganizują coś nadzwyczajnego dla wolontariuszy, np. przekażą pamiątki regionalne, wydadzą obiad z regionalnymi potrawami, zaproszą na wakacje.

Nie należy bać się okazywania wyrazów sympatii i zadowolenia. Miłe rozstanie daje szansę na kontynuowanie współpracy przy następnej edycji projektu, a chyba wszystkim powinno na tym zależeć.

Zakończenie współpracy

Kończąc współpracę z wolontariuszami zarówno szkoły, jak i wolontariusze proszeni są o wypełnienie krótkiej ankiety, która pozwoli poznać opinie o przebiegu akcji. Jest to jednakże wymóg formalny, który jest ważny z punktu widzenia organizatorów akcji. Wyobraźmy sobie, że ze strony szkoły wolontariusze spotkają się z miłym zakończeniem współpracy.

Gorąco namawiamy do nieprzegapienia tego ważnego momentu. Może on zadecydować o tym, czy wolontariusze w kolejnej edycji będą chcieli przyjechać do was ponownie, czy wybiorą inną szkołę.

Zadbajcie więc, aby studenci opuszczając waszą miejscowość już w dniu wyjazdu myśleli powrocie do niej.

4. Jak zgodnie z prawem współpracować z wolontariuszem?

Współpraca szkół z wolontariuszami w ramach programu „Wolontariat studencki” odbywa się zgodnie z Ustawą z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873) i Ustawą z 24 kwietnia 2003 r. Przepisy wprowadzające ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 874).

Warto również pamiętać o obowiązujących rozporządzeniach: Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 1 września 2000 r. „W sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych”, które określa warunki angażowania wolontariuszy w tych placówkach (Dz. U. Nr 80, poz. 900) i Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 11 grudnia 2002 r. „W sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych”, które określa warunki angażowania wolontariuszy przez te poradnie.

Co to jest wolontariat?

14

Ustawa o wolontariacie dotyczy wszystkich organizacji pozarządowych (jako najważniejsze zostały wymienione fundacje i stowarzyszenia), jak również innych podmiotów, prowadzących działalność pożytku publicznego i wskazuje te, które mogą korzystać ze świadczeń wolontariuszy. Ustawa po raz pierwszy prawnie definiuje pojęcie wolontariatu.

Zgodnie z art. 2 pkt. 3 Ustawy wolontariuszem jest każda osoba (fizyczna), która dobrowolnie (ochotniczo) i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia na rzecz uprawnionych organizacji i instytucji na zasadach określonych w Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Czy szkoła może korzystać z pomocy wolontariuszy?

Przepisy Ustawy w sposób jednoznaczny definiują, w jakich obszarach działalności można angażować ochotników.

Art. 42.

- 1. Wolontariusze mogą wykonywać, [...], świadczenia, odpowiadające świadczeniu pracy, na rzecz:**
- 1) organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 w zakresie ich działalności statutowej, w szczególności w zakresie działalności pożytku publicznego;**
  - 2) organów administracji publicznej, z wyłączeniem prowadzonej przez nie działalności gospodarczej;**
  - 3) jednostek organizacyjnych podległych organom administracji publicznej lub nadzorowanych przez te organy, z wyłączeniem prowadzonej przez te jednostki działalności gospodarczej – zwanych dalej „korzystającymi”.**

O ile współpraca wolontariuszy z organizacjami pozarządowymi realizowana jest od lat, o tyle współpraca z administracją publiczną i jej organami jest stosunkowo nowym zjawiskiem. Jednostkami organizacyjnymi administracji publicznej są np. szkoły, szpitale, biblioteki, ośrodki pomocy społecznej (OPS), powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR) itd.

W myśl art. 42 ust. 3 jednostki administracyjne podległe organom administracji publicznej mogą korzystać ze świadczeń wolontariuszy. Taką jednostką jest np. szkoła, która przystąpiła do programu „Wolontariat studencki”.

Przykład:

Szkoła podstawowa w Rybniku zamierza wzbogacić ofertę edukacyjną dla swoich uczniów o zajęcia pozalekcyjne prowadzone we współpracy z wolontariuszami. Wolontariusze poprowadzą projekt, w którym udział wezmą dzieci wskazane przez grono pedagogiczne. Będą to w szczególności ci uczniowie, którzy wykazują problemy emocjonalne wynikające z ich trudnej sytuacji socjalno-bytowej. Wolontariusze nie będą wchodzić w kompetencje nauczycieli a także nie będą prowadzić zajęć kosztem lekcji, które odbywają się w szkole. Ich projekt będzie jedynie uzupełniać ofertę edukacyjną szkoły o działania, które nie leżą w zakresie obowiązków pracowników.

Uwaga:

Szkoła nie może korzystać ze współpracy z wolontariuszy w zakresie prowadzonej przez nią działalności gospodarczej

15

Jakie kwalifikacje powinien posiadać wolontariusz?

Art. 43

Wolontariusz powinien posiadać kwalifikacje i spełniać wymagania odpowiednie do rodzaju i zakresu wykonywanych świadczeń, jeżeli obowiązek posiadania takich kwalifikacji i spełniania stosownych wymagań wynika z odrębnych przepisów.

Wielu wolontariuszy rozpoczynając przygodę z wolontariatem zastanawia się: Czy ja się nadaję, czy mam wiedzę i kwalifikacje, które pozwalają mi na włączenie się w wybrane działanie? Zapis Ustawy w brzmieniu art. 43 wzmacnia tę niepewność, ale tylko na pierwszy rzut oka.

Obowiązek posiadania odpowiednich kwalifikacji, tj. wiedzy, doświadczenia oraz spełniania odpowiednich wymagań, np. badań lekarskich, wieku, płci jest istotny w bardzo szczególnych przypadkach. Do takich należy praca w charakterze wolontariusza np. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W tym przypadku kwalifikacje określa kierownik placówki lub stosowne przepisy. Do prowadzenia badań okresowych w takiej placówce wolontariusz, który chciałby to robić, powinien być lekarzem, ale już do zorganizowania dzieciom balu karnawałowego specjalistyczne i udokumentowane kwalifikacje nie są potrzebne. Aby być wolontariuszem w szkole i prowadzić zajęcia z astronomii, nie trzeba być pedagogiem i mieć studia astronomiczne. Trzeba mieć wiedzę w tym zakresie i umiejętności organizacyjne, aby ciekawie poprowadzić zajęcia.

Przykład:

Maciek jest studentem geologii na Uniwersytecie Warszawskim. Jego pasją jest fotografia cyfrowa. Wraz z kolegami z roku chce pracować w charakterze wolontariusza w szkole, do której uczęszczał jako nastolatek. Chciałby prowadzić z chętnymi uczniami pracownię fotografii cyfrowej.

Nie jest przeszkodą fakt, że Maciek nie ma wykształcenia pedagogicznego lub podobnych kwalifikacji. Jest pasjonatem fotografii i chce tą pasją podzielić się z innymi. To kierownictwo szkoły decyduje, czy Maciek i jego grupa wolontariuszy ma predyspozycje do prowadzenia zajęć z uczniami.

Jak określić zasady współpracy z wolontariuszem?

Art. 44

1. Świadczenia wolontariuszy są wykonywane w zakresie, w sposób i w czasie określonym w porozumieniu z korzystającym. Porozumienie powinno zawierać postanowienie o możliwości jego rozwiązania.

16

Rozpoczynając współpracę z wolontariuszem należy na wstępie określić jej zasady: zakres prac, sposób ich wykonywania, czas współpracy, odpowiedzialność wolontariusza, zobowiązania korzystającego wobec wolontariusza, warunki rozwiązania porozumienia itp. To porozumienie może mieć formę ustną w przypadku współpracy wolontariusza z korzystającym w okresie pierwszych 30 dni współpracy oraz obowiązkowo pisemną, jeżeli czas pracy wolontariusza jest dłuższy niż 30 dni (art. 44 ust. 4) lub jeżeli wolontariusz zażąda sporządzenia pisemnej umowy (art. 44 ust. 2 i 4).

W ramach programu „Wolontariat studencki” każdy wolontariusz podpisuje z Centrum Wolontariatu porozumienie o współpracy, które określa warunki wykonywania świadczeń. Istotny jest fakt, że to Centrum Wolontariatu jest korzystającym ze świadczeń wolontariusza, a szkoła jest placówką, do której wolontariusz jest delegowany, aby te świadczenia wykonać.

Warto zauważyć, że wraz ze wzrostem zainteresowania wolontariatem coraz częściej widoczne są próby zastępowania pracowników płatnych wolontariuszami. Ochotnicy posiadają kwalifikacje porównywalne z kwalifikacjami pracowników, jednak za swoją działalność nie oczekują wynagrodzenia.

W szkole praca wolontariuszy powinna mieć charakter uzupełniający pracę nauczycieli. Nie wolno rezygnować z pracownika i zastępować go wolontariuszem! Konsekwencjami takiego postępowania może być niechęć personelu do wolontariuszy oraz brak wśród nauczycieli poczucia bezpieczeństwa. Takie traktowanie wolontariuszy uniemożliwia też racjonalne i efektywne zarządzanie placówką.

Stosunek prawny łączący korzystającego z wolontariuszem nie jest stosunkiem pracy, tylko stosunkiem cywilnoprawnym, a wykonywane przez wolontariusza świadczenie

na rzecz korzystającego jest świadczeniem „odpowiadającym świadczeniu pracy”, a nie świadczeniem pracy. Skutkuje to tym, że do spraw nieuregulowanych w porozumieniu wolontariackim i Ustawie o działalności pożytku publicznego należy stosować przepisy Kodeksu cywilnego a nie Kodeksu pracy!

Art. 44

2. Na żądanie wolontariusza korzystający jest zobowiązany potwierdzić na piśmie treść porozumienia, o którym mowa w ust. 1, a także wydać pisemne zaświadczenie o wykonaniu świadczeń przez wolontariusza, w tym o zakresie wykonywanych świadczeń.

Coraz częściej wolontariusze oczekują, że ich współpraca będzie potwierdzona na piśmie. Jest im to potrzebne do kompletowania i wzbogacania swojego CV, zaprezentowania swojej aktywności przed przełożonymi, nauczycielami. Jeżeli wolontariusz ma takie oczekiwanie w stosunku do placówki, wobec której świadczył pomoc, placówka ta jest zobowiązana fakt tej współpracy potwierdzić na piśmie, czyli po prostu spisać pisemne porozumienie. W ramach programu każdy student – wolontariusz takie porozumienie zawiera z Centrum Wolontariatu.

Dodatkowo wszyscy wolontariusze biorący udział w akcji otrzymują po jego zakończeniu pisemne podziękowanie, potwierdzające ich pracę. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby szkoła także wystawiła wolontariuszowi stosowne zaświadczenie.

17

Przykład:

W okresie wakacji Anna wraz z grupą studentek jako wolontariuszka współpracowała ze szkołą podstawową w Wilczynie. Organizowała dzieciom zajęcia turystyczno-krajoznawcze. Zwieńczeniem jej dwutygodniowego projektu była wystawa prac dokumentująca odbyte wycieczki i spotkania. Kończąc swoją wakacyjną przygodę z wolontariatem, poprosiła o zaświadczenie, potwierdzające jej współpracę ze szkołą. W zaświadczeniu dyrektor szkoły potwierdził jej aktywność oraz opisał wykonywane świadczenia. Dla Anny jest to ważny dokument, który może pomóc w ubieganiu się o przyjęcie do miejskiego domu kultury, gdzie zamierza pracować po skończeniu studiów.

Art. 44

3. Na prośbę wolontariusza korzystający może przedłożyć pisemną opinię o wykonaniu świadczeń przez wolontariusza.

Wolontariusz prosząc o opinię o wykonywaniu świadczeń uzyskuje w ten sposób rekomendacje pomocne w podejmowaniu podobnych działań w innych placówkach. Warto pamiętać, że zapis art. 44 ust. 3 zobowiązuje korzystającego do dokonania oceny świadczeń wykonywanych przez wolontariusza. Szczera i uczciwa ocena pozwala na promowanie rzetelnych, dobrych ochotników oraz eliminowanie tych, którzy nie sprawdzili się w swoich działaniach.

Art. 44

4. Jeżeli świadczenie wolontariusza wykonywane jest przez okres dłuższy niż 30 dni, porozumienie powinno być sporządzone na piśmie.

Ustawa nakłada na korzystającego obowiązek zawarcia z wolontariuszem porozumienia na piśmie w sytuacji, kiedy współpraca trwa dłużej niż 30 dni. Każdy wolontariusz przystępujący do „Wolontariatu studenckiego” podpisuje porozumienie na piśmie, bez względu na długość trwania jego projektu.

Obowiązki wobec wolontariusza i współpraca z wolontariuszem: przepisy BHP, diety, szkolenia

Art. 45

1. Korzystający (z pomocy wolontariusza – red.) ma obowiązek:

- 1) informować wolontariusza o ryzyku dla zdrowia i bezpieczeństwa związanym z wykonywanymi świadczeniami oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami;**
- 2) zapewnić wolontariuszowi, na dotyczących pracowników zasadach określonych w odrębnych przepisach, bezpieczne i higieniczne warunki wykonywania przez niego świadczeń, w tym w zależności od rodzaju świadczeń i zagrożeń związanych z ich wykonywaniem – odpowiednie środki ochrony indywidualnej.**

18 Zapis ten odnosi się bezpośrednio do kwestii przygotowania wolontariusza w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. Ustawodawca świadomie zaniechał obowiązku nakładania na korzystających ze świadczeń wolontariuszy przeprowadzenia szkolenia BHP, gdyż dla wielu z nich byłby to zbyt duży koszt finansowy.

Aby jednak nie zaniedbać kwestii BHP, Ustawa zobowiązuje korzystających do tego, aby wolontariusz był zapoznany z warunkami bezpiecznego wykonywania świadczeń, był informowany, jak unikać zagrożeń i jak postępować w sytuacjach zagrożenia zdrowia. O zagrożeniach może poinformować np. dyrektor szkoły lub ktoś z personelu. Warto żeby fakt odbycia takiego „przeszkolenia” wolontariusz poświadczył na piśmie. Jeśli charakter świadczeń tego wymaga, należy wolontariuszowi zapewnić środki ochrony indywidualnej, takie jak np. odzież ochronna.

Organizatorzy akcji przygotowali dla wolontariuszy zestaw informacji i materiałów, które mogą im pomóc w czasie wykonywania świadczeń w szkołach. Jednakże w porozumieniu ze szkołą, jakie zawiera Centrum Wolontariatu przed rozpoczęciem realizacji projektu, strony (Centrum i szkoła) ustalają, że przedstawiciel szkoły przed rozpoczęciem współpracy z wolontariuszami zapozna ich z bezpiecznymi i higienicznymi warunkami wykonywania przez nich świadczeń.

Prosimy o tym pamiętać, gdyż to Państwo wiecie najlepiej, jakie to są „bezpieczne i higieniczne warunki” w waszej szkole. Ponadto zadbać musicie o środki ochrony osobistej, jeżeli takie są wymagane dla wolontariuszy, np. rękawice ochronne w czasie akcji „sprzątanie świata”.

Art. 45

1. Korzystający (z pomocy wolontariusza – red.) ma obowiązek:

3) pokrywać, na dotyczących pracowników zasadach określonych w odrębnych przepisach, koszty podróży służbowych i diet.

Chcąc wysłać wolontariuszy do szkoły, gdzie realizować będą swój projekt, korzystający zobowiązany jest pokryć koszty podróży i wyżywienia wolontariusza w czasie odbywania takiej podróży. Dzięki temu wolontariusz nie będzie ponosił kosztów swojej aktywności, a dla wielu z nich jest to bardzo istotny problem.

Centrum Wolontariatu zapewnia wolontariuszom zwrot kosztów podróży w czasie realizacji wszystkich projektów. Porozumienie ze szkołą zawarte przez Centrum Wolontariatu zakłada sfinansowanie przez szkołę wyżywienia i noclegu wolontariuszom realizującym projekty w czasie ferii i wakacji. Bez względu, kto finansuje te zobowiązania, ważne jest, że wolontariusze mają zapewnione prawa wynikające z przepisów ustawy.

Art. 45 ust.1, pkt 3 nakłada na korzystającego obowiązek pokrywania kosztów diet, to jednak ustawodawca dopuszcza odstępstwo od tego. O tym poniżej.

Art. 45

2. Korzystający może pokrywać, na dotyczących pracowników zasadach określonych w odrębnych przepisach, także inne niezbędne koszty ponoszone przez wolontariusza, związane z wykonywaniem świadczeń na rzecz korzystającego

Zapis ten umożliwia zwrot wolontariuszowi kosztów, które ponosi on w związku ze swoją aktywnością na rzecz korzystającego. Do najczęściej spotykanych kosztów tego rodzaju są koszty dojazdu do „pracy” (np. bilety MZK, PKS), koszty rozmów telefonicznych, które wolontariusz prowadził ze swojego telefonu w związku z realizacją zadania (np. kontakty ze sponsorami, innymi wolontariuszami, organizatorami akcji czy festynu).

Na podstawie przedstawionych rachunków, biletów, billingu rozmów telefonicznych można precyzyjnie określić wysokość kosztów, jakie wolontariusz poniósł i te koszty mu zwrócić.

Art. 45

3. Korzystający może pokrywać koszty szkoleń wolontariuszy w zakresie wykonywanych przez nich świadczeń określonych w porozumieniu, o którym w art. 44 ust. 1.

Dzięki temu zapisowi korzystający może opłacić wolontariuszowi kursy, szkolenia lub inne formy zajęć, które pomocne mu będą w dalszej jego aktywności jako wolontariusza. Oczywiście zakres szkolenia powinien być spójny z zakresem świadczeń, jakie zostały określone w porozumieniu.

Wolontariusze, biorący udział w programie, zostają przez organizatorów poinstruowani w zakresie zasad współpracy z dziećmi oraz zaopatrzeni w podstawowe materiały dydaktyczne.

Oczywiście w tym i podobnych przypadkach należy pamiętać o podpisaniu przez

Centrum Wolontariatu porozumieniu o współpracy z wolontariuszem. Wydaje się ono niezbędne na wypadek kontroli i ewentualnego kwestionowania, na jakiej podstawie wydatkowano środki na przeszkolenie wolontariusza. Porozumienie o współpracy oczywiście wiąże w sposób formalny korzystającego z wolontariuszem i daje podstawę do wydatkowania na niego środków.

Art. 45

4. Wolontariusz może, w formie pisemnej pod rygorem nieważności, zwolnić korzystającego w całości lub w części z obowiązków wymienionych w ust. 1 pkt 3.

Ze względu na niewystarczające środki finansowe, jakimi dysponują z reguły korzystający ze świadczeń wolontariuszy, ci ostatni mogą na piśmie zrezygnować z diet i zwrotu kosztów podróży służbowych. Wolontariusz zrezygnować może z całości diet lub tylko w części. Zwolnienie to musi być sporządzone na piśmie – w innym przypadku będzie nieważne. W bieżącej edycji programu organizatorzy dysponują tylko środkami na pokrycie kosztów podróży wolontariuszy, nie dysponują środkami na diety.

Ze względu na korzyści, jakie niesie współpraca z wolontariuszami w ramach programu, w porozumieniu ze szkołą organizatorzy wymagają, aby placówka zapewniła nocleg i wyżywienie dla wolontariuszy. Uważamy, że mobilizująca dla władz samorządowych i społeczności lokalnych jest możliwość włączenia się w dofinansowanie akcji i tym samym być jej współorganizatorami.

Ubezpieczenie wolontariusza

Ubezpieczenie zdrowotne

Art. 46

1. Wolontariuszowi mogą przysługiwać świadczenia zdrowotne na zasadach przewidzianych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym.

Jest to zapis, który budzi wiele obaw i sprawia, że organizacje pozarządowe i placówki publiczne poddają pod wątpliwość sens współpracy z wolontariuszami. Bardzo często korzystający, po jego pobieżnym przeczytaniu, gotowi są zrezygnować ze współpracy z ochotnikami w obawie przed obowiązkiem opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne wolontariusza. Nic bardziej mylnego. Ustawa daje taką możliwość, lecz nie obliguje do tego.

Istotne jest ponadto, że z takiej możliwości może skorzystać wolontariusz, który nie ma opłacanych składek na ubezpieczenie zdrowotne z innego tytułu. Określają to szczegółowo przepisy wprowadzające ustawę, w tym przypadku znowelizowana ustawa o ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia.

W programie „Wolontariat studencki” przepis ten jest właściwie „martwy”. Wszyscy wolontariusze – studenci mają bowiem opłacaną składkę na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu nauki.

Przykład:

Michał jest studentem IV roku oligofrenopedagogiki w Akademii Pedagogiki Specjalnej. Dwa razy w tygodniu wraz z kolegami jako wolontariusz prowadzi zajęcia dla dzieci w świetlicy środowiskowej. Personel placówki jest bardzo zadowolony ze współpracy z Michałem. Chcąc związać Michała jak najdłużej z placówką postanowiono, że w formie nagrody opłacać będą Michałowi składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Nie jest to jednak możliwe. Michał jako student jest objęty ubezpieczeniem zdrowotnym w Narodowym Funduszu Zdrowia i nie jest możliwe podwójne opłacanie za niego składki.

Art. 46

2. Wolontariuszowi przysługuje zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń, o których mowa w art. 42, na podstawie odrębnych przepisów, z zastrzeżeniem ust. 3.

W myśl tego zapisu wolontariusz musi być objęty ubezpieczeniem od nieszczęśliwych wypadków bez względu na charakter i miejsce wykonywanych świadczeń.

Wolontariuszowi, który wykonuje świadczenia przez okres dłuższy niż 30 dni, przysługuje zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń. Konieczne jest jednak zawarcie z wolontariuszem porozumienia na piśmie. Jest to podstawą do ubiegania się o odszkodowanie z ZUS (na podstawie art. 2 ust. 12 znowelizowanej ustawy z 27 września 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach).

21

Ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków

Art. 46

3. Wolontariuszowi, który wykonuje świadczenia przez okres nie dłuższy niż 30 dni, korzystający zobowiązany jest zapewnić ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków.

Jeśli wolontariusz współpracuje z organizacją krócej niż 30 dni – korzystający musi wykupić ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków w komercyjnej firmie ubezpieczeniowej.

Aby zapewnić wolontariuszom komfort w trakcie uczestnictwa w programie, organizatorzy niezależnie od czasu trwania współpracy z wolontariuszami zapewniają wolontariuszom ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz dodatkowo od odpowiedzialności cywilnej.

Informowanie wolontariusza o jego prawach

Art. 47

Korzystający ma obowiązek poinformować wolontariusza o przysługujących mu prawach i ciążących obowiązkach oraz zapewnić dostępność tych informacji.

Ustawa nie precyzuje, w jaki sposób korzystający ma obowiązek poinformować wolontariusza o jego prawach. Może to być rozmowa z wolontariuszem podejmującym współpracę, w czasie której przedstawione zostaną mu prawa i obowiązki, może to być zestawienie praw i obowiązków w formie pisemnej, np. regulamin lub „karta zasad współpracy” wyeksponowana w widocznym i dostępnym miejscu.

Wolontariusze przystępujący do programu zapoznani zostaną przez organizatorów o przysługujących im prawach i ciążących na nich obowiązkach. Także szkoła przystępująca do programu powinna zapoznać wolontariuszy – studentów z obowiązującymi w szkole przepisami.

Forma i sposób wypełnienia ww. obowiązku jest dowolna i zależy od korzystającego. Zasadne wydaje się też, żeby przed rozpoczęciem współpracy z wolontariuszem zapoznać go, np. w formie instruktażu, z zasadami pracy szkoły, strukturą, określić zakres świadczeń, które wolontariusz będzie wykonywał oraz przedstawić przepisy prawa, które regulują działalność wolontariuszy w placówce.

22

Przykład:

Grupa wolontariuszy rozpoczyna po wakacjach współpracę z Gimnazjum Gąskach. W dniu, kiedy pojawili się pierwszy raz, koordynator ds. wolontariatu zorganizował dla nich dwugodzinne spotkanie przygotowujące do pracy i zapoznające z całym personelem szkoły. W trakcie spotkania omówiono: zakres świadczeń wolontariuszy, przedstawiono im uczniów, z którymi będą bezpośrednio pracować, omówiono ich prawa i obowiązki wynikające z przepisów Ustawy oraz regulamin pracy szkoły, zapoznano z topografią placówki.

Jak księgować koszty związane z wolontariuszami?

Art. 49

Wydatki na cele, o których mowa w art. 45 ust. 1 i ust. 3, oraz art. 46 ust. 3 stanowią:

- 1) koszty prowadzenia działalności statutowej organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 jako korzystających;**
- 2) koszty korzystających, o których mowa w art. 42 ust. 1 pkt 2 i 3.**

Oznacza to, że koszty ponoszone przez korzystającego na rzecz wolontariusza (te, które dopuszcza Ustawa) traktować należy w kategoriach kosztów prowadzenia działalności korzystającego i należy je ujmować w ewidencji księgowej.

Jest to ważne, gdyż przed wejściem w życie Ustawy wielu księgowych nie było pewnych, czy można takie koszty ponosić, a jeśli tak – to jak je księgować. Ustawa jednoznacznie rozwiewa te wątpliwości i dopuszcza ponoszenie tych kosztów.

Art. 50

Wartość świadczenia wolontariusza nie stanowi darowizny na rzecz korzystającego w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego oraz przepisów podatkowych.

Oznacza to, że wolontariusz nie może „przeliczać” na pieniądze wartości świadczenia, które wykonał i traktować tego jako darowiznę. Nie można np. oszacować wartości zajęć prowadzonych przez wolontariuszy w ramach zajęć teatralnych i tym samym np. odliczyć jako darowiznę w rocznym zeznaniu podatkowym.

Przykład:

Grupa wolontariuszy prowadziła w ramach „Wolontariatu studenckiego” kółko teatralne w języku włoskim. Wartość rynkowa zajęć (gdyby zamówić je w prywatnej firmie) to koszt ok. 2 tys. złotych. Jednak wolontariusze nie mogą traktować swojej pracy jako darowizny na rzecz szkoły. Żaden z wolontariuszy nie może wartości projektu jako darowizny odliczyć w rocznym zeznaniu podatkowym.

Uwaga:

Więcej informacji i wskazówek znaleźć można w publikacji Dariusza Pietrowskiego (Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu) i Radka Skiby (Stowarzyszenie Klon/Jawor): *Jak zgodnie z prawem współpracować z wolontariuszem?*; Wydawca Stowarzyszenie KLON/JAWOR (Seria 3W), Warszawa 2003. Niniejsze porady opracowano na podstawie powyższego poradnika.

POROZUMIENIE O WSPÓŁPRACY nr...../...../ SZKOŁA / 05

W dniu..... w Warszawie, pomiędzy Stowarzyszeniem Centrum Wolontariatu z siedzibą w Warszawie, reprezentowanym przez ....., zwanym w dalszej części Stowarzyszeniem - występującym w imieniu organizatorów akcji „Wolontariat studencki”, a Szkołą Podstawową/Gimnazjum nr..... w ..... , reprezentowaną przez ....., zwaną w dalszej części Szkołą.

Strony zgodnie oświadczają, że w dniu zawarcia Porozumienia są umocowane do reprezentowania i niniejszym zawierają Porozumienie o następującej treści:

1. Stowarzyszenie i Szkoła zawierają porozumienie o współpracy w zakresie realizacji projektu .....
2. Rozpoczęcie realizacji projektu Strony ustalają na dzień....., a zakończenie do dnia....., w tym liczba dni realizacji projektu wyniesie.....
3. Stowarzyszenie podpisze stosowne porozumienie z grupą wolontariuszy, którzy współpracować będą ze Stowarzyszeniem i Szkołą przy realizacji projektu określonego w pkt. 1.
4. Stowarzyszenie (w zależności od możliwości finansowych) pomoże wolontariuszom w zdobyciu środków lub zapewni środki na dojazdy tam i z powrotem do miejsca realizacji projektu określonego w pkt.1.
5. W przypadku realizacji projektów stałych i weekendowych środki na dojazd, o których mowa w pkt. 4, dotyczyć będą dojazdów do 150 km.
6. W przypadku projektów realizowanych w czasie wakacji i ferii zimowych nie ustala się limitu odległości na dojazd do miejsca realizacji projektu. Jednakże dojazd musi odbywać się najkrótszą drogą z miejsca zamieszkania lub nauki studenta do miejsca realizacji projektu.
7. Stowarzyszenie zapozna lidera grupy wolontariuszy z zasadami pracy z dziećmi i młodzieżą oraz z zasadami działalności wolontarystycznej.
8. Stowarzyszenie zapewni wolontariuszom w czasie wykonywania przez nich świadczeń ubezpieczenie OC i NNW. Polisa ubezpieczenia OC i NNW wystawiona będzie przez ..... i obowiązywać będzie w zakresie określonym w ogólnych warunkach ubezpieczenia danego rodzaju ubezpieczyciela.
9. Szkoła akceptuje treść i sposób realizacji przez wolontariuszy projektu określonego w pkt.1.
10. Szkoła rozpoczynając współpracę z wolontariuszami zobowiązuje się do poinformowania ich o bezpiecznych i higienicznych warunkach wykonywania świadczeń na jej terenie oraz zapewni je wolontariuszom.

11. Szkoła zobowiązuje się w trakcie realizacji projektu do współpracy z wolontariuszami, a w szczególności do wskazania osoby (imię i nazwisko) ....., która będzie odpowiedzialna za bieżącą współpracę z wolontariuszami i Stowarzyszeniem.
12. W przypadku realizacji projektów weekendowych Szkoła zapewni wolontariuszom nieodpłatnie nocleg oraz wyżywienie.
13. Współpracując z wolontariuszami realizującymi projekty wakacyjne lub w czasie ferii zimowych Szkoła zapewni wolontariuszom nieodpłatnie nocleg oraz podstawowe wyżywienie w czasie realizacji projektu.
14. Szkoła zobowiązuje się współpracować z organizatorami programu „Wolontariat studencki” w zakresie wymiany informacji o przebiegu realizacji projektu.
15. Szkoła wypełni krótką ankietę, stanowiącą ewaluację projektu i pracy wolontariuszy, w terminie do 30 dni od daty zakończenia projektu, ustalonej w pkt. 2 niniejszego Porozumienia. Ankieta stanowi załącznik do Porozumienia.
16. Strony ustalają, że realizacja projektu określonego w pkt. 1 może rozpocząć się w momencie otrzymania przez Stowarzyszenie podpisanych porozumień legalizujących realizację projektu ze strony Szkoły i wolontariuszy.
17. Strony zobowiązują się do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji w zakresie wykonywanego Porozumienia, a zwłaszcza danych osobowych uzyskanych w ramach realizacji Porozumienia.
18. Wszelkie zmiany w treści Porozumienia wymagają pod rygorem nieważności formy pisemnej w postaci aneksu.
19. Spory mogące wyniknąć w związku z Porozumieniem będzie rozstrzygał właściwy dla Stowarzyszenia sąd powszechny.
20. Porozumienie sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze Stron.
21. W sprawach nie uregulowanych niniejszym Porozumieniem zastosowanie mają przepisy kodeksu cywilnego oraz Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

25

SZKOŁA

STOWARZYSZENIE
CENTRUM WOLONTARIATU

**Chcesz dowiedzieć się czegoś więcej o wolontariacie, zajrzyj:
www.wolontariat.org.pl**

Centra Wolontariatu w Polsce

Warszawa, woj. mazowieckie,

ul. Nowolipie 9/11, 00-150 Warszawa
tel.: 022 635 27 73, tel./fax: 022 635 46 02
e-mail: warszawa@wolontariat.org.pl

Białystok, woj. podlaskie

ul. Dojlidy Fabryczne 26, 15-555 Białystok 23
tel.: 085 732 28 46, 732 09 09, fax: 085 732 94 84
e-mail: bialystok@wolontariat.org.pl

Bydgoszcz, woj. kujawsko-pomorskie

ul. Bernardyńska 3, 05-029 Bydgoszcz
tel./fax: 052 322 9 1 76
e-mail: bydgoszcz@wolontariat.org.pl

Dzierżonów Śląski, woj. dolnośląskie

ul. Mickiewicza 16/1, 58-200 Dzierżonów Śląski
tel./fax: 074 832 38 33
e-mail: dzierzoniow@wolontariat.org.pl

Elbląg, woj. pomorskie

ul. Związku Jaszczurczego 17, 82-300 Elbląg
tel./fax: 055 236 27 16
e-mail: elblag@wolontariat.org.pl

Gdańsk (Wrzeszcz), woj. pomorskie

ul. ks. Józefa Zator Przytockiego 4, 80-245 Gdańsk
tel.: 058 341 61 77
e-mail: gdansk@wolontariat.org.pl

Katowice, woj. śląskie

Al. Korfantego 2, 40-004 Katowice
tel.: 032 201 02 67
e-mail: katowice@wolontariat.org.pl

Kielce, woj. świętokrzyskie

ul. Bodzentyńska 44a, 25-308 Kielce
tel.: 041 344 41 60, tel./fax: 041 344 77 62
e-mail: kielce@wolontariat.org.pl

Lublin, woj. lubelskie

ul. Jezuicka 4/5 , 20-113 Lublin
tel.: 081 534 26 52
e-mail: lublin@wolontariat.org.pl

Łódź, woj. łódzkie

ul. Piotrkowska 38, 90-256 Łódź
tel.: 042 633 59 11
e-mail: lodz@wolontariat.org.pl

Piła, woj. wielkopolskie

ul. Motylewska 24, 64-920 Piła
tel.: 067 214 02 44, 214 02 04, fax: 067 214 02 21
e-mail: pila@wolontariat.org.pl

Poznań, woj. wielkopolskie

ul. Skryta 14/1, 61-728 Poznań
tel.: 061 661 12 73
e-mail: poznan@wolontariat.org.pl

Radom, woj. mazowieckie

ul. Wieżowa 9a, 26-600 Radom
tel./fax: 048 34 474 16
e-mail: radom@wolontariat.org.pl

Rzeszów, woj. podkarpackie

ul. Hetmańska 9 pok. 347, 35-026 Rzeszów
tel.: 017 852 99 43 - 5, wew. 347
e-mail: rzeszow@wolontariat.org.pl

Słupsk, woj. pomorskie

ul. Sienkiewicza 7/23 , 76-200 Słupsk
tel./fax: 059 840 13 70
e-mail: slupsk@wolontariat.org.pl

Toruń, woj. kujawsko-pomorskie

ul. Gazowa 35, 87-100 Toruń
tel.: 056 623 55 12, fax: 056 623 60 12
e-mail: torun@wolontariat.org.pl

Wrocław, woj. dolnośląskie

ul. Jedności Narodowej 85/1, 50-073 Wrocław
tel.: 071 372 04 86
e-mail: wroclaw@wolontariat.org.pl